

Skolebibliotekplan for Grimstadskolen

Gjeldende fra 1. august 2020

Innhold

1	<i>Innledning</i>	3
1.1	Bakgrunn for handlingsplanen	3
1.2	Status for skolebibliotekene i Grimstadskolen	3
1.3	Satsingsperiode 2020 - 2025	4
2	<i>Visjon og mål for skolebibliotekene i Grimstadskolen</i>	4
2.1	Visjon	4
2.2	Mål	4
3	<i>Åpne dører mot verden og fremtiden: Skolebiblioteket i lovverk, forskrifter og nasjonale strategier</i>	5
4	<i>Å lese for livet: Lesing og utjevning av sosiale forskjeller</i>	6
5	<i>Ønsket standard og drift av skolebiblioteket</i>	7
5.1	Åpningstid, utlån, lokaler og utstyr	7
5.2	Bemanning og tidsressurs	7
5.3	Boksamling og digitale ressurser	8
5.4	Budsjett	8
5.5	Ansvar: skoleeier og skoleleder	8
6	<i>Skolebibliotekarens arbeidsområder</i>	9
6.1	Pedagogisk skolebibliotekarbeid:	9
6.2	Praktisk skolebibliotekarbeid:	9
6.3	Nettverk for skolebibliotekarer	10
7	<i>Skolebiblioteket som pedagogisk ressurs</i>	10
7.1	Hva kan det bety å satse på skolebibliotek?	10
7.2	Skolebiblioteket i Fagfornyelsen	11
8	<i>For å lykkes med planen: oppsummering av kritiske faktorer</i>	12
9	<i>Litteratur</i>	13
10	<i>Vedlegg:</i>	15

1 Innledning

1.1 Bakgrunn for handlingsplanen

Skolebibliotekplanen skal være et førende dokument på hvordan skolebibliotekarer og pedagoger skal kunne bruke skolebiblioteket aktivt i undervisningen for å nå målene i LK20. Planen er forankret i Opplæringsloven, LK20, sentrale styringsdokumenter og nyere forskning.

I forbindelse med Grimstad kommunes satsning på systematisk leseopplæring har kommunen utarbeidet en Leseplan for 1.-10. trinn og en Strategiplan for samarbeid om språkstimulering og leselyst. I vår kommunale leseplan henvises det til bruk av skolebiblioteket og samarbeid med folkebiblioteket i undervisningen på alle trinn. Gjennom systematisk arbeid med leseopplæring og implementering av vår leseplan har vi sett hvor store forskjeller vi har på de ulike skolebibliotekene i kommunen. Skolebibliotekplanen skal være et redskap for å sikre et likere skolebibliotektilbud for elevene i Grimstadskolen.

Planen omhandler blant annet retningslinjer for drift, lokale, bemanning, kompetanse, arbeidsoppgaver, og skolebiblioteket som pedagogisk ressurs. Ved hjelp av en felles skolebibliotekplan vil vi ha større mulighet for å sikre gode skolebibliotek på alle våre skoler, uansett størrelse. Skal vi lykkes med leseopplæringa må vi også ha fokus på å skape leselyst, og her er skolebibliotekene en uunnværlig ressurs.

For å kunne satse på lesing trenger vi levende skolebibliotek og dyktige skolebibliotekarer. Skolebibliotekene skal være et redskap for å støtte elevene i å nå målene i læreplanen, og være en læringsarena på tvers av alle fag og et samlingspunkt som formidler litteratur og digitale læringsressurser. Vi trenger derfor kvalifiserte bibliotekarer som har tid til å gjennomføre den viktige jobben som veiledere, tilretteleggere, litteraturformidlere og som kan øve elevene opp i kritisk kildebruk.

1.2 Status for skolebibliotekene i Grimstadskolen

I Grimstad kommune finnes det 12 skoler, både barne- og ungdomsskoler, spesialskole og voksenopplæring. Det er stor variasjon i tidsressurs, budsjett, og boksamling på skolene, selv sett ut fra elevtallet på skolene. For eksempel varierer budsjettene mellom 5 - 50 000 kroner per år, og tidsressursen fra 1-12 timer i uka. Kompetanse hos skolebibliotekansvarlige varierer også. Det vil si at elevene i Grimstadskolen får et ulikt tilbud alt ettersom hvilken skole de tilhører.

I mai 2019 fikk kommunen bevilget midler til prosjektet «Implementeringsarbeid av leseplan for Grimstadskolen og strategiplan for samarbeid om språkstimulering og leselyst». Midlene skulle gå til *personalressurs eller utvikling av kompetanse* for å legge til rette for utvikling av lesestimulering i regi av skolebiblioteket (skoleåret 2019/20). En del av disse midlene gikk til arbeid med å utarbeide denne skolebibliotekplanen.

I tillegg søkte flere av skolebibliotekene om å delta i Kulturrådets treårige (2020-2022) forsøksordning med distribusjon av kulturfondbøker til skolebibliotek. Seks skolebibliotek fikk innvilget søknaden, og

kulturfondbøkene vil bidra til en sårt tiltrengt økning av bokstammene ved disse skolebibliotekene.

1.3 Satsingsperiode 2020 - 2025

I satsingsperioden 2020-2025 er målet at:

- skolebibliotekplanen implementeres i alle kommunens skoler
- skolebiblioteket blir en integrert og varig del av skolens pedagogiske planer
- samarbeid mellom skolebiblioteket og lærere skal økes og systematiseres, slik at en innarbeider gode rutiner for bruken
- elevene i kommunen skal få et tilnærmet likt skolebibliotektilbud, uansett hvilken skole de tilhører
- at tidsressurs på skolebiblioteket økes slik at den er i tråd med planen og innenfor hva som er forsvarlig for drift
- at budsjettet på skolebibliotekene økes slik at boksamlingene på skolebibliotekene utgjør en oppdatert og aktuell samling
- at planen evalueres ved slutten av hvert skoleår for å tydeliggjøre status ved skolebibliotekene

Denne planen er utarbeidet av Anika Valsø Buksholt (lærer og lesepedagog), Marit Anita Johansen (lærer og skolebibliotekar) og Gry Jacobsen (lærer og skolebibliotekar)

2 Visjon og mål for skolebibliotekene i Grimstadskolen

2.1 Visjon

Elevene i Grimstadskolen leser bøker fra skolebiblioteket hver dag. Skolebiblioteket er en integrert og varig del av skolens pedagogiske virksomhet. Alle elever i Grimstadskolen har et tilnærmet likeverdig skolebibliotektilbud, uansett hvilken skole de tilhører. Skolebiblioteket er en viktig pedagogisk ressurs for å nå målene i LK20.

2.2 Mål

Målene for skolebibliotekene i Grimstad kommune er delt opp i to hovedgrupper:
Lesestimulering/formidling, og Informasjonskompetanse

2.2.1 Lesestimulering og formidling

- Skolebiblioteket har ny og interessant litteratur, både skjønnlitteratur og faglitteratur
- Skolebiblioteket har en skolebibliotekar som er oppdatert på og har kunnskap om aktuell og relevant litteratur
- Skolebibliotekaren er pådriver for at elevene leser bøker hver dag, både hjemme og på skolen
- Skolebibliotekaren formidler bøker for elever på alle trinn
- Skolebibliotekaren setter i gang ulike lesestimulerende tiltak på skolen

- Skolebibliotekaren har oversikt over nasjonale strategier og nyere forskning om skolebibliotek
- Skolebibliotekaren legger til rette for at alle trinn har en fast bibliotektime i uka

2.2.2 Informasjonskompetanse (å søke etter, vurdere og bruke informasjon).

- Skolebiblioteket har en oppdatert samling av fagbøker, og tilbyr digitale ressurser tilpasset brukernes behov og kompetansenivå
- Skolebibliotekaren er en viktig ressurs i utvikling av elevenes kompetanse i kildekritikk og informasjonssøk
- Skolebibliotekarens styringsdokument er nasjonale og lokale læreplaner
- Skolebibliotekaren er oppdatert på og har kompetanse i hvordan skolebiblioteket kan bidra til elevenes måloppnåelse i fagene

3 Åpne dører mot verden og fremtiden: Skolebiblioteket i lovverk, forskrifter og nasjonale strategier

I Opplæringslovas formålsparagraf heter det at

[O]ppplæringa i skole og lærebedrift skal, i samarbeid og forståing med heimen, opne dører mot verda og framtida og gi elevane og lærlingane historisk og kulturell innsikt og forankring.
(Opplæringslova, §1-1)

Skal det være mulig for skolen å nå disse målene, er skolebiblioteket en uunnværlig medspiller. Skolebibliotekets funksjon og viktighet bygger på sentrale styringsdokumenter som *Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa* (Opplæringslova) og *Rom for demokrati og danning: Nasjonal bibliotekstrategi 2020-2023*, samt *IFLA/UNESCOs¹ skolebibliotekmanifest* og *IFLAs retningslinjer for skolebibliotek*.

Elevers rett til skolebibliotek er nedfelt i Opplæringslovas § 9-2:

Elevane skal ha tilgang til skolebibliotek. Departementet kan gi nærmare forskrifter.

I Forskrift til Opplæringslova § 21-1 gis det ytterligere presiseringer om skolebiblioteket:

Skolen skal ha skolebibliotek med mindre tilgangen til skolebibliotek er sikra gjennom samarbeid med andre bibliotek. Bibliotek som ikkje ligg i skolen sine lokale, skal vere tilgjengeleg for elevane i skoletida, slik at biblioteket kan brukast aktivt i opplæringa på skolen. Biblioteket skal vere særskilt tilrettelagt for skolen.

¹ IFLA/UNESCO: International Federation of Library Associations/The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.

Kulturdepartementet og Kunnskapsdepartementets felles satsing *Rom for demokrati og dannelse*, er nasjonal bibliotekstrategi fra 2020-2023. Under lanseringen av strategien sa kunnskaps- og integreringsminister Jan Tore Sanner:

På skolebibliotekene kan elever både få tilgang til informasjon og opplevelser, men også styrke leseglede og nysgjerrigheten. Skolebibliotekene spiller en viktig rolle i skolen, og med den nye bibliotekstrategien legger vi et godt grunnlag for at den kunnskapen som er samlet i bibliotekene når frem til enda flere elever (Regjeringen.no, 2019).

I den nasjonale bibliotekstrategien understrekes skolebiblioteket som en viktig ressurs for skolens arbeid på sentrale områder; som støtte for elevenes læring, lese lyst, leseferdigheter, leseglede, språkkompetanse, medie- og informasjonskompetanse, digital dømmekraft, og som viktig støtte for elevenes kreative og skapende arbeid med digitale ressurser. Skolebiblioteket fremheves også som viktig for å bygge inkluderende fellesskap. Det understrekes at

skolebiblioteket bør være en integrert del av skolens pedagogiske virksomhet.
(Kulturdepartementet og Kunnskapsdepartementet, 2019, s. 18-19)

Skolebibliotekets potensiale for å bidra til å forbedre elevenes læring antas å utnyttes i for liten grad (Kulturdepartementet og Kunnskapsdepartementet, 2019, s. 19).

IFLA/UNESCOs skolebibliotekmanifest understreker også hvor viktig skolebiblioteket er for elevenes muligheter til fullverdig deltakelse i samfunnet:

Skolebiblioteket skal formidle kunnskap og kultur, og utvikle ferdigheter som er viktige for elevenes muligheter til å kunne fungere godt i dagens informasjons- og kunnskapsbaserte samfunn. Skolebiblioteket skal bidra til å utvikle elevenes evne til livslang læring og utvikle deres fantasi, for derved å gjøre dem i stand til å leve som ansvarlige borgere.
(IFLA/UNESCO, 1999)

Skal skolen lykkes med sitt prosjekt om dannelse og utdanning, er det helt nødvendig med et fungerende skolebibliotek, nedfelt i skolens planer, med kompetent personale. Nedprioriteres dette, nedprioriteres elevenes læring, utvikling, og trivsel.

4 Å lese for livet: Lesing og utjevning av sosiale forskjeller

Forskning viser at norsk skole reproducerer sosiale ulikheter (Rapp, 2018). I tillegg viser siste PISA-undersøkelse at det er blitt et større skille mellom jenter og gutters leseferdigheter. En av fire norske gutter på 15 år har så dårlige leseferdigheter at de vil få problemer med å klare seg i videre utdanning og i jobb. Det er dystre utsikter, men heldigvis finnes det lyspunkter, og de knytter seg til barns egen lesing. Roe og Taubes forskning viser at elevenes eget leseengasjement spiller en langt større rolle for leseprestasjonene deres enn deres sosioøkonomiske status (2009).

I tillegg kommer det frem i en stor britisk undersøkelse der forskere har fulgt barn fra fødsel til langt opp i voksen alder, at lesing har stor innflytelse for barns utvikling og utdanningsmuligheter. Barnas egen lesing ble vist å ha stor betydning for deres utdanningsnivå og prestasjoner, lesingen utjevnet sosiale forskjeller, og egen lesing viste seg å faktisk ha større virkning enn foreldrenes

utdanningsnivå. Forskerne fant også at barnas egen lesing hadde positiv innvirkning på matematikkferdighetene deres (Sullivan og Brown, 2015). Denne forskningen gir gode argumenter for å satse på lesing i skolen, og å satse på skolebiblioteket som en viktig bidragsyter til å øke barns leselyst og -engasjement.

5 Ønsket standard og drift av skolebiblioteket

Retningslinjene under for ønsket standard for drift, areal og kompetanse for skolebibliotekene i Grimstad kommune bygger på IFLA/UNESCOs skolebibliotekmanifest (IFLA/UNESCO, 1999), IFLAs retningslinjer for skolebibliotek (IFLA, 2015), Forslag til nasjonal standard for skolebibliotek² (Vedlegg 1), og Innspilldokument til Opplæringsutvalget fra Aksjon skolebibliotek (Aksjon skolebibliotek, 2019).

5.1 Åpningstid, utlån, lokaler og utstyr

5.1.1.1 Åpningstid

Skolebiblioteket bør ALLTID være åpent.

5.1.1.2 Utlån

Skolebibliotekene bør ha mulighet for selvbetjent utlån.

5.1.1.3 Utstyr

Skolebibliotekene bør ha elektronisk utlånssystem, datamaskiner, skriver, kopimaskin, sittegrupper og arbeidsplasser.

5.1.1.4 Areal

Anbefalt areal fra 120 m² (for skoler med 7 klasser) til 210 m² (for skoler med 21 klasser).

5.1.1.5 Plassering

Skolebiblioteket bør være plassert sentralt i skolebygningen.

5.2 Bemanning og tidsressurs

5.2.1.1 Bemanning og kompetanse

² Forslag til nasjonal standard for skolebibliotek var produktet av et samarbeid mellom Bibliotekaksjonen og Biblioteksentralen. Bibliotekaksjonen er et nettverksamarbeid mellom Den norske Forfatterforening, Norske Barne- og Ungdomsbokforfattere (NBU), Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening, Norsk Oversetterforening, Norsk Bibliotekforening (NBF), Skolebibliotekarforeningen i Norge (SiN) og Utdanningsforbundet.

Skolebibliotekansvarlig bør ha utdanning innenfor skolebibliotekkunnskap og pedagogikk.

5.2.1.2 Tidsressurs

Skolebiblioteket bør bemannes med en grunnressurs på 7 klokketimer pr. uke. I tillegg bør skolebibliotekaren ha ressurs som tilsvarer 1 undervisningstime pr. uke pr. klasse.

5.3 Boksamling og digitale ressurser

Skolebiblioteket bør ha en relevant samling av fysiske og digitale ressurser. Et skolebibliotek bør ha en grunnstamme på minimum 2500 bøker. Antall bøker bør tilsvare 10 til 15 bøker pr. elev. Skolebiblioteket må inneholde faglitteratur til bruk i opplæringen samt skjønnlitteratur som inngang både til fag- og fritidslesing. For at det skal være lettest mulig for elever å finne bøker til lystlesing bør skjønnlitteraturen temaindeles, og flest mulig bøker må stå med forsiden fram. Skolebiblioteket bør tilby digitale ressurser tilpasset brukernes behov og kompetansenivå. Biblioteket bør også kunne tilby fysiske og digitale ressurser tilpasset fremmedspråklige elever.

5.4 Budsjett

Skolebibliotekaren bør disponere et budsjett som tilsvarer innkjøp av minimum en ny bok pr. elev pr. år (1 bok = 250 kroner).

5.5 Ansvar: skoleeier og skoleleder

5.5.1 Skoleeieransvar

Skoleeier har ansvar for å implementere planen i alle kommunens skoler.

Skoleeier har ansvaret for at skolebibliotekarene har den nødvendige kompetansen. I Regjeringens nasjonale bibliotekstrategi vises det til Opplæringslova § 10-8 og det understrekes at

[d]et er skoleeier som har ansvar for at skolebibliotekarer i virksomheten har riktig og nødvendig kompetanse. (Kulturdepartementet og Kunnskapsdepartementet, 2019, s. 43)

Skoleeier har ansvar for at det legges til rette for at skolebibliotekar kan delta på nettverkssamlinger, og at det tilbys kurs for de skolebibliotekansvarlige innenfor områdene

- Bruk av skolebiblioteket i opplæringen
- Litteraturformidling og lesekompetanse
- Informasjonssøk og kildekritikk

5.5.2 Skolelederansvar

Skoleleder har ansvar for å implementere og integrere skolebibliotekplanen i skolens pedagogiske planer i samarbeid med skolebibliotekar og lærere ved skolen. Det skal også lages et årshjul for aktiviteter på skolebiblioteket.

6 Skolebibliotekarens arbeidsområder

Skolebibliotekararbeid består hovedsakelig av to arbeidsområder: **Pedagogisk skolebibliotekararbeid og praktisk skolebibliotekararbeid**. I tillegg deltar skolebibliotekaren på det enkelte skolebibliotek på nettverk for skolebibliotekarer

6.1 Pedagogisk skolebibliotekararbeid:

Det pedagogiske arbeidet på skolebiblioteket er selve grunnlaget for skolebibliotekets rolle i skolens opplæring, og skolebibliotekarens arbeidsområder er omfattende:

- Formidle litteratur til elever på skolebiblioteket eller andre egnede rom
- Veilede elever i utlån av bøker på skolebiblioteket
- Utarbeide og gjennomføre leseprosjekter og lesestimuleringstiltak for hele klasser eller for utvalgte grupper i samarbeid med klasselærere
- Støtte skolen, lærerne og elevene i leseopplæringa
- Legge til rette for at alle trinn har en fast bibliotektime i uka, med innhold. Vi anbefaler at norsklærer/kontaktlærer tar ansvar for bibliotektimer som en del av norskfaget.
- Utarbeide emnekasser til bruk i undervisningen
- Samarbeide med lærerne om tilrettelegging av litteratur i undervisningen
- Gjennomføre opplæring i bibliotek kunnskap; alfabetisering, klassifisering, sjangerlære, og forfatterkunnskap
- Arbeide for å oppfylle kompetansemålene i Kunnskapsløftet
- Arbeide for å oppfylle målene i kommunens skolebibliotekplan, leseplan og strategiplan
- Gi tips og råd til litteratur og lesing
- Samarbeide med folkebiblioteket om felles prosjekter, bokprat, barnebokfestivalen, nettverkssamarbeid og fjernlån og utlån av depotbøker jfr. kommunal leseplan og strategiplan
- Være en ressurs i undervisning i informasjonssøk og kildekritikk, forberede og gjennomføre undervisning
- Arbeid og informasjon knyttet til Barnebokfestivalen i Grimstad
- Skape et trygt og inkluderende felleskap som tar hensyn til brukernes forutsetninger og behov

6.2 Praktisk skolebibliotekararbeid:

- Innkjøp av bøker
- Registrering av bøker
- Katalogisering, organisering, merking og plastring av bøker
- Rydding og kassering av bøker
- Vedlikeholde bokstammen
- Vedlikeholde skolebibliotekets digitale ressurser

- Vedlikeholde den digitale katalogen
- Bokutstillinger, utlån, innlevering og hylleplassering
- Veiledning og opplæring av elevassistenter
- Sørge for brukermedvirkning

6.3 Nettverk for skolebibliotekarer

Skolebibliotekaren deltar på nettverkssamlinger for skolebibliotekarene i Grimstad kommune:

- Folkebiblioteket v/barne- og ungdomsbibliotekar innkaller skolebibliotekarene til 2-4 nettverkssamlinger i året.
- Samlingene holdes på biblioteket i byen
- Faglig innhold på samlingene er et samarbeid mellom skolebibliotekarene, lesepedagog og barne- og ungdomsbibliotekar
- Barnebokbibliotekar skriver referat

7 Skolebiblioteket som pedagogisk ressurs

Ny nasjonal bibliotekstrategi vil at skolebiblioteket skal være en integrert og varig del av skolens pedagogiske virksomhet. For at det skal kunne skje, må tre forutsetninger være til stede:

- skolens ledelse må forstå og anerkjenne verdien av et godt skolebibliotek.
- bruken av skolebiblioteket må forankres i skolens planer
- det må etableres gode rutiner for samarbeid mellom skolebibliotekar og lærere (Kulturdepartementet og Kunnskapsdepartementet, 2019, s. 18 og 30, IFLA/UNESCO 1999, IFLA 2015)

7.1 Hva kan det bety å satse på skolebibliotek?

Å kunne lese er en fundamental forutsetning for læring, både i og utenfor skolen. Forskning viser at elevenes bruk av skolebiblioteket spiller en avgjørende rolle i utvikling av leseglede, og for utvikling av lesekultur. Det har derfor stor strategisk betydning å satse på skolebibliotek.

Mengdelesing har betydning for leseforståelsen. Barn som liker å lese, leser ofte mye. Barn fra familier med lav sosioøkonomisk status som leser skjønnlitteratur i fritiden, har bedre skoleprestasjoner enn barn som har høy sosioøkonomisk status, men som ikke leser skjønnlitteratur på fritiden (Kjærnsli & Roe, 2010). Skolebiblioteket kan spille en viktig rolle for utvikling av elevenes leselyst og engasjement for lesing.

7.1.1 Samarbeid mellom skolebibliotekar og lærere

Et samarbeid mellom lærere og skolebibliotekar om elevenes lesing kan bidra til å styrke elevenes måloppnåelse i både språk- og fagundervisning. På skoler hvor lærere og skolebibliotekar samarbeider godt om elevenes lesing og læring, viser forskning at elevenes skoleprestasjoner øker (Pihl, 2018, s. 28). Et godt samarbeid mellom skolebibliotekar og lærere kan bidra til å øke elevenes læringsutbytte og måloppnåelse i fagene. Dette ses blant annet i forhold til arbeid med elevaktive undersøkende arbeidsmåter, for eksempel ved søk og kildekritikk. I et slikt arbeid kan lærer og skolebibliotekar utfylle hverandre ved å samarbeide i planlegging, gjennomføring og evaluering av undervisningen (Pihl, Carlsten, & Van der Kooij, 2017, s. 4).

Fem nødvendige forutsetninger for et vellykket samarbeid mellom skolebibliotekar og lærere er:

- skolekulturen
- positive holdninger blant de som skal samarbeide
- kommunikasjon
- administrativ ledelse
- motivasjon

(Montiel-Overall, 2008, s.149). Det er derfor avgjørende at skolens ledelse legger til rette for et interkollegialt samarbeid som har elevenes kunnskapsutvikling som felles mål.

7.2 Skolebiblioteket i Fagfornyelsen

Gjennom fagfornyelsen skal elevene få mer tid til dybdelæring, og skolebiblioteket kan bidra til å oppnå mål i LK20. I *Rom for demokrati og dannelse* nevnes regjeringens målsettinger knyttet til lesing, tidlig innsats, dybdelæring, kritisk tenkning, danning og personlig vekst.

Bruk av skolebibliotek vil kunne støtte elevenes læring generelt og ha en særlig viktig rolle i skolens arbeid med å utvikle elevenes leseferdigheter og leseglede, språkkompetanse, medie- og informasjonskompetanse samt digital dømmekraft. (Kulturdepartementet og Kunnskapsdepartementet, 2019, s. 18)

Alle de nye kjerneelementene vil kunne knyttes til skolebiblioteket: Tekst i kontekst, Kritisk tilnærming til tekst, Skriftlig tekstsaking, Språket som system og mulighet, og Språklig mangfold. Skolebibliotekets samling av fysiske og digitale ressurser, kombinert med veiledning fra skolebibliotekar, vil kunne være et nyttig tilfang av kunnskap, og være med på å styrke og utvikle elevens kompetanse på disse områdene.

Skolebiblioteket kan også bidra og støtte elevenes læring i forbindelse med de tverrfaglige emnene i LK20:

Demokrati og medborgerskap

Det er vesentlig for å utøve medborgerskap i et demokratisk samfunn at elevene blir opplært i bruk av skolebibliotekets ressurser. Dette gir dem redskaper for å forfølge personlige og faglige interesser, og tilegne seg ny kunnskap på eget initiativ innenfor og utenfor skolen (Pihl, 2011, s. 5). I forbindelse med dette temaet er for eksempel kildekritikk og kritisk tenkning viktige elementer. En viktig del av arbeidet

til en skolebibliotekar vil kunne innebære å besøke trinnene for å bidra i denne undervisningen. I tillegg vil elevenes egen lesing av skjønnlitteratur og sakprosa gi dem innblikk i andre menneskers livssituasjon og utfordringer. Dette kan bidra til utvikling av forståelse, toleranse og respekt for andre menneskers synspunkter og perspektiver.

Folkehelse og livsmestring

Skolebiblioteket kan være en viktig drivkraft til at elevene finner litteratur som de kan kjenne seg igjen i eller kan knytte til egen hverdag. Livsmestring dreier seg om å kunne forstå, og å kunne påvirke faktorer som har betydning for mestring av eget liv. Undervisning fra skolebibliotekar kan medvirke til elevenes utvikling av digital dømmekraft, og til å være kritiske til det de leser på internett. I undervisning av verdivalg i livet, menneskelige relasjoner, å kunne håndtere egne tanker og følelser vil skolebiblioteket være en viktig bidragsyter gjennom å formidle til lærere og elever litteratur som finnes om disse emnene.

Bærekraftig utvikling

Skolebibliotekets samling av fysiske og digitale ressurser bør inneholde relevante tekster som passer for aldersgruppen, og formidles til elevene for at de skal kunne få utbytte av dem. I dette emnet handler det blant annet om at elevene skal utvikle kunnskap om hvordan tekster framstiller natur, miljø og livsbetingelser, både lokalt og globalt. Dette vil kunne bidra til å bevisstgjøre elevene og ruste dem til å handle og påvirke samfunnet gjennom språket.

Kompetansemål i fag

De fleste fag har eksplisitte kompetansemål som går på søk, kildekritikk, referanser og nettvett. I alle fag er det kompetansemål som går på å bruke digitale hjelpemidler, for eksempel å undersøke, samle inn informasjon, sammenligne, utforske, drøfte, reflektere over, og presentere fagstoff. I tillegg til konkrete kompetansemål i de enkelte fag, er grunnleggende digitale ferdigheter konkretisert i 1.-10. trinn, med søk og kildekritikk som viktige elementer i alle fag. Skolebiblioteket kan være en ressurs for å oppfylle disse kompetansemålene, ved hjelp av kompetente skolebibliotekarer og skolebibliotekets samling av fysiske og digitale ressurser. Skolebibliotekaren kan samarbeide med lærerne om planlegging av undervisning, og kan undervise elever i søk og kildekritikk.

8 For å lykkes med planen: oppsummering av kritiske faktorer

- For å oppnå leseglede er det en forutsetning at skolebiblioteket har en fristende samling som er på høyde med etterspørselen. Skolen bør kjøpe inn minimum en ny bok per elev per år
- For å kunne være en pedagogisk ressurs bør skolebibliotekansvarlig ha utdanning innenfor skolebibliotekkunnskap og pedagogikk
- Skolebiblioteket bør bemannes med en grunnressurs på 7 klokketimer pr. uke. I tillegg bør skolebibliotekaren ha ressurs som tilsvarer 1 undervisningstime pr. uke pr. klasse.
- Skolen bør ha en plan for integrering av skolebiblioteket i skolens pedagogiske arbeid, som også legger til rette for samarbeid mellom skolebibliotekar og lærere.
- For å sikre helhetlig drift og utvikling av skolebiblioteket må det være forankret i og støttet av ledelsen, både i kommunen og på den enkelte skolen

9 Litteratur

Aksjon skolebibliotek. (2019). Innspilldokument til Opplæringslovutvalget. Hentet fra <https://www.opplaringslovutvalget.no/files/2019/03/Aksjon-skolebiblioteks-notat-til-oppl%C3%A6ringslovutvalget-21-mars-2019.pdf>

IFLA. (2015). *IFLAs retningslinjer for skolebibliotek*. (2.rev.utg.). Hentet fra <https://www.ifla.org/files/assets/school-libraries-resource-centers/publications/ifla-school-library-guidelines-nr.pdf>

IFLA/UNESCO (1999). *IFLA/UNESCOs Skolebibliotekmanifest*. Hentet fra <https://www.ifla.org/files/assets/school-libraries-resource-centers/publications/school-library-manifesto-no.pdf>

Forskrift til opplæringslova. (2006). *Forskrift til opplæringslova* (FOR-2006-06-23-724). Hentet fra https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2006-06-23-724/*#*

Kjærnsli, M. & Roe, A. (2010). *På rett spor Norske elevers kompetanse i lesing, matematikk og naturfag* i PISA 2009. Oslo: Universitetsforlaget.

Kulturdepartementet og Kunnskapsdepartementet. (2019). *Rom for demokrati og dannelse. Nasjonal bibliotekstrategi 2020-2023*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/18da5840678046c1ba74fe565f72be3d/nasjonal-biblioteksstrategi-endelig-uu.pdf>

Kunnskapsdepartementet. (2020) *LK20. Overordnet del – verdier og prinsipper for grunnopplæringen*. Hentet fra <https://www.udir.no/lk20/overordnet-del/>

Montiel-Overall, P. (2008). Teacher and Librarian Collaboration: A Qualitative Study. *In Library & Information Science Research*, 30(2), 145-155.

Opplæringslova. (1998). *Lov om grunnskolen og den videregående opplæringa* (LOV-1998-07-17-61). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-61>

Pihl, J. (2011). *Multiplisitet, myndiggjøring, medborgerskap: Inkludering gjennom bruk av biblioteket som læringsarena* (HiOA rapport nr. 6). Oslo: HiOA, Fakultet for lærerutdanning.

Pihl, J. (2018). Skolebiblioteket i framtidens skole. I Hjellerup, L. H. (Red.), *Skolebiblioteket: Læring og ledelse i grunnskolen* (s.21-48). Oslo: Cappelen Damm AS.

Pihl, J., Carlsten, C., & Van der Kooij, K.S. (2017). Why Teacher and Librarian Partnerships in Literacy Education in the 21st Century? In J. Pihl, K.S. Van der Kooij, & T.C. Carlsten (Red.), *Teacher and Librarian Partnerships in Literary Education in the 21st Century* (s. 1-23). Rotterdam: Sense Publishers.

Rapp, A. C. (2018) *Organisering av social ojämlikhet i skolan. En studie av barnskolors institutionella utformning och praktik i två nordiska kommuner*. (Doktoravhandling). Norges teknisk-

naturvitenskapelige universitet, Trondheim.

Regjeringen.no. (2019, 2. september). *Lansering: Nasjonal bibliotekstrategi 2020-2023*. [Pressemelding]. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/lansering-nasjonal-bibliotekstrategi-2020-2023/id2667009/>

Roe, A., & Taube, K. (2009). Norwegian and Swedish students' reading engagement in 2000 and 2006 from a gender perspective. I Matti (Ed.), *Northern lights on Pisa 2006: Differences and Similarities in the Nordic Countries* (pp. 133-155). København: Nordic Council of Ministers.

Sullivan, A. & Brown, M. (2015) Reading for pleasure and attainment in vocabulary and mathematics. I *British Educational Research Journal*, 41 (6), s. 971-991.

10 Vedlegg:

VEDLEGG

Forslag til Nasjonal standard for skolebibliotek i grunnskolen

Bibliotekaksjonen og Biblioteksentralen tok høsten 2002 initiativ til å lage en nasjonal standard for skolebibliotek i grunnskolen. Bibliotekaksjonen er et nettverksamarbeid mellom Den norske Forfatterforening, Norske Barne- og Ungdomsbokforfattere (NBU), Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening, Norsk Oversetterforening, Norsk Bibliotekforening (NBF), Skolebibliotekarforeningen i Norge (SiN) og Utdanningsforbundet. Bibliotekaksjonen har pågått i tre år, og et av prosjektene aksjonen har arbeidet med er å lage en Nasjonal standard for skolebibliotek. Fire representanter fra Bibliotekaksjonen og tre fra Biblioteksentralen har i løpet av 2003 arbeidet fram et dokument som kan brukes som mal for arbeid i skolebiblioteket og til å sette skolebiblioteket på dagsorden. Forslaget er foreløpig ikke behandlet i departementet. Fra Bibliotekaksjonen møtte en representant fra NBF, avd. skole, en representant fra NBU og en representant fra SiN i tillegg til lederen av Bibliotekaksjonen. En nasjonal standard har vært etterlyst i mange år, i mange fora og i mange sammenhenger. Her foreligger den som et bibliotekpolitisk innspill, med en fotnote fra Utdanningsforbundet om hvem som regnes med til pedagogisk personale på en skole.

21. oktober 2003

Marit Øgar Aasbrenn,
Representant for SiN

Nasjonal standard for skolebibliotek i grunnskolen.

Et samarbeidsprosjekt mellom Biblioteksentralen og Bibliotekaksjonen

Skolebiblioteket – skolens samlingssted for kunnskap, kommunikasjon og kultur. Skolebiblioteket er til for alle i skolen, uansett alder, rase, kjønn, religion, nasjonalitet, språk eller sosial status.

Biblioteket har en sentral rolle i et moderne demokrati – for ytringsfrihet og likeverd. Biblioteket er et symbol på et fritt og for omverdenen åpent samfunn. En nær tilgang til boken og til biblioteket er et selvklaart utgangspunkt når vi skal stimulere til lesing.

Skolebiblioteket er viktig for nye generasjoner lesere, og for barn og unges opplæring. Skolebiblioteket gir elevene de ferdigheter som behøves for livslang læring og ansvar for egen læring. Det gir hele skolesamfunnet mulighet til å utvikle kritisk tenkning gjennom mer effektivt å kunne håndtere ulike informasjonskilder. Skolebiblioteket er skolen og læringsarenaens hukkommelse.

Godt plassert i skoleanlegget skal skolebiblioteket :

- organisere bok- og læremiddelsamlingen og låne ut via et automatisert system
- inngå i et felles lokalt- og nasjonalt biblioteksystem
- være skolens pedagogiske servicesenter som understøtter læreplanen
- være verksted og kulturell møteplass for skolens elever og lærere

I aktivt plan- og utviklingsarbeid skal skolebiblioteket:

- være en ressurs i leseopplæringen og bidra til leselest
- drive lesestimulering og tilpasset opplæring for alle grupper på alle trinn
- være nært knyttet til skolens IKT-plan gjennom pedagogisk programvare o.l
- drive opplæring om informasjonkunnskap, som kildekritikk og søking
- tilrettelegge for tema- og prosjektarbeid
- være formidler og igangsetter av skolens kulturelle tilbud, herunder også den kulturelle skolesekk

Visjonært og på lengre sikt skal skolebiblioteket:

- ha en koordinerende funksjon i framstillingen av lokalt undervisningsmaterieil.
- igangsette og støtte nye undervisningsformer i skolen

Kvalitetskrav til skolebiblioteket :

- Skolebiblioteket inngår som en del av skolens totale opplæringstilbud. Ved evaluering av kvaliteten i skolen skal skolebiblioteket være en av de kriterier skolene måles etter
- Skolebibliotekaren defineres som del av det pedagogiske personalet *
- Det skal være gjensidig og forpliktende samarbeid mellom skolebibliotekar, ledelse og lærere når det gjelder fagplaner og innkjøp. Rektor har ansvar for virksomheten.
- Skolebiblioteket skal ledes av lærer med tilleggsutdanning i skolebibliotekkunnskap eller bibliotekar med tilleggsutdanning i pedagogikk. Skolebibliotekets budsjett og bemanning må ikke forandres fra år til år. Langsiktig planlegging er helt nødvendig i arbeid med skolebibliotek.

Krav til innhold, bemanning og areal:

- Skolebibliotekaren skal disponere et budsjett som tilsvarer innkjøp av minimum en ny bok pr. elev pr. år. Et skolebibliotek skal ha en grunnstamme på minimum 2500 bøker. Antall bøker bør tilsvare 10 til 15 bøker pr. elev. Skolebiblioteket må inneholde faglitteratur til bruk i opplæringen samt skjønnlitteratur som inngang både til fag- og fritidslesing.
- Elever må delta i beslutninger om hva skolebiblioteket skal inneholde.
- Skolebiblioteket må bemannes med en grunnressurs på 7 klokke timer pr. uke. Tilleggsbemanningen bør tilsvare 1 undervisningstime pr. uke pr. klasse
- Skolebiblioteket må plasseres sentralt i skolen. Anbefalt areal for skolebiblioteket er fra 120 m² (for skoler med 7 klasser) til 210 m² (for skoler med 21 klasser). Det må være datamaskiner i eller i tilknytning til skolebiblioteket.
- Skolebiblioteket må utstyres slik at elevgrupper og klasser kan arbeide i lokalene. Det må også være møblert for stille lesing. Skolebibliotekaren må ha egen kontoravdeling.

Skolebiblioteket er en viktig del av en langsiktig utdanningsstrategi, for lesestimulering, leselyst og for økonomisk, sosial og kulturell utvikling. Ansvaret for

skolebibliotek er lokalt, regionalt og nasjonalt og må ha støtte gjennom lovverk og retningslinjer. Skolebibliotekets tjenester skal være gratis for alle brukere. Skolebiblioteket vil ut fra disse krav til kvalitet fungere som et lokalt læringscenter. Fremtidens elever vil stille store krav til kvaliteten på opplæringen. I et demokratisk samfunn er det sentralt at elevene har tilgang til flere og mer varierte kilder og litteratur i sin læreprosess. Et velfungerende skolebibliotek vil stimulere til nysgjerrige elever og nye læringsarenaer.

Samtidig spiller skolebiblioteket en nøkkelrolle for barn og unges fritidslesing. Et skolebibliotek med stor bokstamme vil være et velfungerende verktøy for økt leselyst og lesestimulering. Det er viktig at skolen spiller en rolle også i dette.

* Note fra Utdanningsforbundet :

Den vanlige bruken av betegnelsen pedagogisk personale er å forstå å være lik undervisningspersonale, dvs. lærere. Utdanningsforbundet ønsker å reservere bruken av betegnelsen til dette

Bilde på forsiden: Bildet er tatt av [Comfreak fra Pixabay](#)